

DERINIMO PAŽYMA

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos patvirtinimo“ projekto

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl neatsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
Lietuvos savivaldybių asociacija 2022-01-24 Nr. (6)-SD-(6)-SD-50	2. Priemonėje 02-001-06-08-02 (RE) „Plėtoti žaliąją infrastruktūrą urbanizuotoje aplinkoje“ – nurodytos labai apribojančios išankstinės (būtiniosios) sąlygos: miestai virš 20 000 gyventojų ir urbanizuotų teritorijų gyventojų tankis 1500 gyventojų/km ² . Dalis regionų negalės pasinaudoti šia priemone.	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>AM nepritaria siūlymui atsisakyti AM plėtros programoje numatyta regioninei priemonei 02-001-06-08-02 (RE) „Plėtoti žaliąją infrastruktūrą urbanizuotoje aplinkoje“ nustatytos būtiniosios sąlygos „2. Projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis yra 1500 gyventojų/km² arba didesnis ir kurių gamtinių ir antropogeninių plotų santykis yra mažesnis nei 1,5 (t. y. neatitinka optimalaus Lietuvos teritorijos žemės naudmenų plotų santykio, kurį sudaro 60 proc. natūralios naudmenos ir 40 proc. intensyvaus naudojimo antropogeninės naudmenos) taip, kaip numatyta žalinimo planuose ar žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiuose“.</p> <p>Trumpas pagrindimas ir paaiškinimas:</p> <p>ES Biologinės įvairovės strategijoje iki 2030 m.¹ pabrėžiama būtinybė sugrąžinti įvairią ir atsparią gamtą į visus kraštovaizdžius ir ekosistemas, akcentuojamas miesto driekos ribojimas. Vienas iš 14 šioje strategijoje įvardintų pagrindinių ES gamtos atkūrimo plano įsipareigojimų iki 2030 m. – „11. Miestuose, kuriuose gyvena bent 20 000 gyventojų, turėti plataus užmojo miesto žalinimo planą“. Vadovaujantis šia strategija buvo planuojama ŽI plėtra tik miestuose virš 20.000 gyventojų (pagal 2020 m. duomenis – 14 miestų), tačiau siekiant spręsti ŽI problemas ir kituose miestuose, miestų gyventojų skaičiaus apribojimas netaikomas, tačiau taikomas vienas iš urbanistinių centrų kriterijų - urbanizuotų teritorijų gyventojų tankumo kriterijus – 1500 gyv./km² (paaiškinimas žemiau)</p> <p>Vadovaujantis Bendrojo plano esamo būklės analizėje² (3 skyrius. Urbanizacijos procesai http://www.bendrasisplanas.lt/esamos-bukles-analize-</p>

¹ 2020 m. gegužės 20 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą, COM/2020/380 galutinis.

² <http://www.bendrasisplanas.lt/esamos-bukles-analize-2/>.

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl neatsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
		<p>2/) pateikta informacija, Europos kontekste urbanistiniais centrais vadinami urbanistiniai dariniai, kuriuose gyventojų tankumas min. 1500 gyv./kv. km, o gyventojų skaičius min. 50 000³. Pagal šį klasifikavimą Lietuvoje yra šeši urbanistiniai centrai – Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys ir Alytus. Europos mastu per pastaruosius 20 metų labiausiai augo būtent miestai – sostinės. Europos žemėlapyje miestų – urbanistinių centrų kontekste Lietuvos teritorijoje išskiriami šie centrai: Vilnius, kaip sostinė, augantis metropolinis miestas; Kaunas, kaip antro lygmens miestas; Klaipėda, kaip antro lygmens miestas. Labai aiškiai išskiriamas Vilniaus ir Kauno regionas, užimantis sąlyginai didelę Lietuvos teritorijos dalį.</p> <p>Taip pat pagal LRBP analizę (3 skyriaus 2.2 poskyris. Lietuvos urbanizacijos laipsnis Europos kontekste), apžvelgiant Lietuvos poziciją Europos kontekste, pirmiausia turime pažymėti, kad Europos urbanizacijos laipsnis klasifikuojamas į tris kategorijas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tankiai apgyvendintos teritorijos / didieji miestai (<i>Cities</i>) – ne mažiau kaip 50% gyventojų gyvena urbanistiniuose centruose (turinčiuose >50 000 gyv.) (identifikuojamos tinklelio gardelės (kai viena gardelė sudaro 1 km²), turinčios ne mažiau kaip 1500 gyv. ir kartu sudarančios >50 000 gyv.); • vidutinio tankumo / kiti miestai ir priemiesčiai (<i>towns and suburbs</i>) – mažiau kaip 50% gyventojų gyvena kaimiškojo tinklelio gardelėje ir mažiau kaip 50% gyventojų gyvena urbanistiniuose centruose (identifikuojamos tinklelio gardelės (kai viena gardelė sudaro 1 km²), turinčios ne mažiau kaip 300 gyv. ir kartu sudarančios >5 000 gyv., bet neįtraukiamos tankiai apgyvendintų teritorijų kriterijus atitinkančios gardelės); • retai apgyvendintos teritorijos / kaimiškosios teritorijos (<i>thinly populated areas</i>) – daugiau kaip 50% gyventojų gyvena kaimiškojo tinklelio gardelėje (identifikuojamos gardelės, kurios neatitinka tankiai apgyvendintų ir vidutinio tankumo gardelėms taikomų kriterijų). <p>Taip pat LR teritorijos bendrojo plano sprendiniuose akcentuojamas poreikis</p>

³ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Urban_centre

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl neatsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
		<p>stiprinti ir projektuoti ekologines paslaugas būtent urbanistiniuose centruose: „66.7 Miestų viešos ir žalios erdvės (7). Skatinti saugias, įtraukias, prieinamas žaliąsias ir kokybiškas viešąsias erdves kaip socialinio ir ekonominio vystymosi veiksnius, darniai panaudoti jų potencialą. Stiprinti ir intensyvinti visų urbanistinių centrų ekologines struktūras, projektuoti ekosistemų paslaugas, stiprinti ir kurti žaliuosius koridorius ir žaliąsias jungtis. Kraštovaizdžio architektūros priemonėmis žaliąsias erdves darniai integruoti į istorinį urbanistinį kraštovaizdį, išsaugant jo vertingąsias savybes. Vystant urbanizuotas teritorijas užtikrinti viešų atvirų erdvių pasiekiamumą pėsčiomis per 10 min.“ (taip pat žr. 372 p.)</p> <p>Atsižvelgiant į visa tai ir siekiant taip smarkiai neapriboti regionų vykdyti ŽI projektus tik urbanistiniuose centruose (6 miestai) ir/ar tik miestuose virš 20.000 gyventojų, priemonei netaikomas Europos urbanizacijos laipsnių klasifikacijos dėl bendro gyventojų skaičiaus kriterijus. Tačiau, siekiant įvykdyti ES biologinės įvairovės strategijoje ir LRBP sprendiniuose numatytas kryptis ir įsipareigojimus, ES lėšas turime kreipti ten, kur žaliosios infrastruktūros trūkumo problemos yra opiausios – būtent į tankiai apgyvendintas urbanizuotas teritorijas, susiduriančias su žaliųjų ekosistemų trūkumo problema. Atsižvelgdama į tai, AM nustato būtinąją sąlygą, paimdama tik vieną iš urbanistiniams centrams ir tankiai apgyvendintoms teritorijoms taikomų kriterijų - urbanizuotų teritorijų gyventojų tankumas – 1500 gyv./km².</p> <p>2014–2020 m. priemone „Kraštovaizdžio apsauga“ taip pat buvo siekiama pagerinti įvairaus lygmens kraštovaizdžio arealų (teritorijų) būklę, stiprinant ir palaikant kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, atkuriant pažeistas teritorijas. Viena iš veiklų buvo – kraštovaizdžio formavimas ir ekologinės būklės gerinimas gamtinio karkaso teritorijose. Šiai veiklai nebuvo taikomas gyventojų tankumo apribojimas. Naujame finansavimo periode siekiame turėti tikslinę priemonę, kuri tiesiogiai prisidėtų prie stipriai urbanizacijos procesų paveiktų teritorijų kraštovaizdžio ekologinio stabilumo didinimo.</p>
	Priemonė 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti	Iš dalies atsižvelgta.

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl neatsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
	<p>praeityje užterštas ir pažeistas urbanizuotas teritorijas“. Pirminiame Programos rengimo etape ši priemonė nebuvo planuojama kaip regioninės pažangos priemonė, ją buvo planuojama įgyvendinti šešiuose iš anksto pasirinktuose miestuose. Vėliau ji buvo formaliai išplėsta iki regioninės pažangos priemonės, tačiau apribojant jos taikymo teritoriją vien tam tikras charakteristikas turinčioms urbanizuotoms teritorijoms. Atsižvelgiant į tai, kad šiai problemai spręsti bus naudojamos programavimo dokumento (veiksmų programos) antro prioriteto lėšos, turi būti užtikrintas veiksmų programos ir plėtros programos nuostatų atitikimas: Veiksmų programa numato daug platesnį teritorijų, kur gali būti finansuojamas minėtos problemos sprendimas „pirmenybę teikiant“ urbanizuotoms teritorijoms, neatmetant galimybių kitoms teritorijoms pasinaudoti ES parama, sprendžiant minėtą problemą. ES lėšų panaudojimo ribojimas nacionalinio lygmens dokumente (Programoje) palyginus su Veiksmų programa, kuri yra jau finalinio derinimo stadijoje EK, reikštų esminius programos pakeitimus ir reikalautų naujo derinimo proceso.</p> <p>Taip pat, atkreipiame dėmesį, jog šiai priemonei keliamo būtinoji sąlyga: projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis didesnis kaip 300 gyventojų/km². Savivaldybės daro prielaidą, kad jeigu kalbama apie praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas, pagal senas normas, tokios įmonės negalėjo būti steigiamos ten, kur buvo tankiai apgyventa, turėjo būti laikomasi</p>	<p>iš regioninės priemonės pavadinimo išbrauktas žodis „urbanizuotos“: „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas urbanizuotas teritorijas“. Išankstinės sąlygos papildytos ir jomis išplėsta potenciali tvarkymui teritorija: "Projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis didesnis kaip 300 gyventojų/km² ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km)“.</p> <p>Tačiau LSA vertinimu, gautu darbo tvarka 2022-03-07, sąlygos išplėtimas į priemiesčius, nesprendžia problemos, nes atskiri regionai negalės sutvarkyti užterštų teritorijų (nors tokių yra jų regione), nes neatitiks šios išankstinės sąlygos (tankio kvadratiniam kilometre sąlygų). Regionai analizuodami situaciją savo regione pastebi, kad didžiąja dalimi užterštos teritorijos yra toliau nuo gyvenamųjų vietovių (ypač atokesniuose regionuose), todėl atitikti šią išankstinę sąlygą yra neįmanoma. Taip pat užterštos teritorijos nemaža apimtimi yra privačiuose sklypuose, bet tokios taršos privatininkai netvarko, nors taršos šaltinio pašalinimas, ES ar valstybės biudžeto lėšomis, turėtų teigiamos įtakos aplinkai ir netoliese gyvenantiems gyventojams bei jų sveikatai.</p> <p>Todėl vis tiek neaišku, ką duoda išankstinė sąlyga. Atskiruose regionuose problema liks neišspręsta.</p>

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl neatsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
	įvairių atstumų, apsaugos zonų ir pan., todėl, keliama gyventojų tankio sąlyga nėra tinkamai parinktas rodiklis šiai priemonei. Dėl tokio nepagrįsto rodiklio, iš galimybės gauti finansavimą bus eliminuotas ne vienas regionas.	
